

*Проф. др Бранко Ж. Љутић,
овлашћени ревизор, професор
на предмету “Банкарско и берзанско
пословање и право”, Правни факултет, Београд*

Иницијатива регулаторне реформе: Хармонизација, глобализација и заштита националних интереса

*“Одлуке судова се никада не смеју штампати,
јер на дући рок стварају ауторитетни про-
тиван праву“*

Денис Дидро (1713-84)¹⁾

Резиме

Овај рад предлаже покретање иницијативе интегралне регулаторне реформе у области инвестиције (берзе, хартије од вредности), банкарства и финансија. У оквиру таквог националног пројекта веома сложених друштвених, правних, економских и институционалних реформи кључно је сагледати да се конкретно посматрано правна реформа неће изводити у вакуму него у националном, регионалном и глобалном окружењу. Управо садашње, а још више будуће окружење представља оквир у коме треба спроводити реформу правног система, водећи рачуна о трендовима хармонизације чији је главни покретач Европска унија и глобализације иза којих су САД. У свему томе је потребно имати осећај за праву меру оби-

1. The decisions of law courts should never be printed: in the long run, they form a counterauthority to the law. **Denis Diderot (1713-84)**.

ма, дубине, захвата, снаге и резултата регулаторне реформе, коју треба уклопити у концепт заштите националних интереса. Кроз јасно дефинисање кључних играча процеса хармонизације и глобализације могуће је сагледати стварну позицију националног правног система и концепта регулаторног права, не како га видимо данас, него онаквог какво ће бити у будућности. Главни генератор процеса хармонизације у Европи је управо нова европска валута Еуро, која ће за собом донети нужан степен регулаторног прилагођавања и европске стандардизације, који је неизбежан. Сагледавају се ставови савремене америчке правне теорије везани за иницијативе реформе трговачког законодавства у земљама транзиције. Право лице интернационализације јесте глобализација, која истиче тржишну привреду као кључни критеријум регулаторних реформи. У процесу регулаторних реформи постоје већ богата искуства (више и мање успешна) како се законодавне реформе спроводе у пракси, при чему је јавност у припреми нових закона незаобилазан услов, истовремено гарант успеха законодавних реформи. Национално законодавство је званично прихватило да ступи у процесе хармонизације са стандардима ЕУ. Следећи корак јесте покретање иницијативе интегралне регулаторне реформе, што мора бити у потпуности јавни политички и професионални процес.

Да ли треба имати меру када одређујемо основна мерила за регулаторној форми, естетско је питање које би се могло одредити у синтагми *«како наћи њраву меру за меру»*. Права, у суштини значи елегантно одмерена мера не као једнократан чин већ као друштвени процес кроз који се динамички дефинишу питања законодавних овлашћења државе и политичког процеса, да се одређује, пресуђује, поравнавају спорови и неслагања, на основу законодавног и законског овлашћења, са пуним правом да се правно контролише, пресуђује и одређује.²⁾ Зар нам Дидро не поручује да се канемо непотребна посла оличеног у претераном законском регулисању, а циници одговарају па код још и нема праве регулативе. Хелмут Шмит, угледни немачки државник поручује: *«Оптимистички не виде облак, пессимистички виде само црни, а стварно је облак сив и леи»*. Интересантан аспект сваке јавне дебате о општем добру је да су сви делимично у праву, а и нико. Стога је права мера бар покушај постављања питања-каква нам и да ли уопште треба финансијска регулатива у домену берзанског и банкарског пословања.

Глобализација. Глобализација означава процес у коме се нешто претвара да постане светско по опсегу и примени, тренд ка интеграцији светске привреде, финансија и политике са стварањем наднационалних супер-структура и институција.³⁾

Хармонизација. Хармонизација је процес који означава игру или оглашавање на усклађен начин, што значи хармонији. У правном смислу су ова питања детаљно разрађена у једној од пионирских студија колеге Бранка Ракића, са фокусом на релевантну хармонизацију са правом Европске уније (ЕУ).⁴⁾ Дистинкција шта је

2. (1998) *Random House Webster's Unabridged Dictionary*. CD-ROM.

3. *Merriam-Webster Collegiate Dictionary* – Tenth Edition. Copyright (c) 1994 Merriam-Webster, Inc. All Rights Reserved, on CD-ROM.

хармонизација а шта глобализација је исувише фина, али се често и преплиће. Тако је анализа показала да усвајање правне регулативе ЕУ садржи елементе глобализације, а глобализација такође у себи садржи градивну материју хармонизације. Ипак, ни сама хармонизација није процес који тече хармонично, безболно, без жртава и социјалних ломова. Глобализација је само бржи, еруптиван, снажнији, насилнији притисак да се светска привреда и финансије реинтегришу у новим условима глобалног светског тржишта и финансија, под доминацијом САД своје интересе исказују кроз бројне светске институције (WTO, IMF, IBRD, OECD, ILO, UN, NAFTA, APES,...), али не само и кроз њих. У САД су односи према глобализацији двозначни. Када је корисна за америчку привреду, крупне глобализоване бизнисе и "лоби" групе и Вашингтону, истовремено може и бива штетна по интересе шире незаинтересоване политичке јавности, еколошког покрета, бројних група и слојева који се противе глобализацији као бездушном бауку који затвара радна места, обара стандард, сели прљаве технологије у земље у развоју, уништава природну околину, разара синдикате и права запослених приморавајући их на ниже наднице уз претњу сељења технологија, бизниса и финансија. Све то настаје и нестаје у пред очима јавности чији се утицај на политичке процесе на националном и глобалном плану рапидно смањује. Иза трендова и притисака хармонизације са правом ЕУ стоје институције ове регионалне групације, али примарно притисак и утицај Немачке и Француске. Током 2000 немачки савезни Канцелар Шредер је редефинисао односе осовине Берлин-Беч. По њему, већ после самита ЕУ у Ници постаје јасније да односи ове две најјаче нације и привреде у Европи нису мотор покретач. Немци, изложени растућим притисцима из САД, које зазиру од ЕУ и потенцијалног стварања евро-армије, ставили су на хладно односе прво са Француском, потом и са ЕУ. Ипак, тако танане разлике нису од превелике помоћи нама. Притисак да се наша земља, њен друштвени, политички и економски систем уклопе у зону регионалног утицаја ЕУ незауоставиво расте. То значи да је процес ирверзибилан. Битно је сагледати снаге које га покрећу, правац кретања, трендове, нашу националну позицију и могућ маневарски простор у оквиру стратегије прилагођавања.

Главни играчи процеса хармонизације и глобализације

Основна класификација центара и институција које се јављају као крајњи покретачи и арбитри у овим процесима су за групе процеса и то:

- *Глобализација–Светска* трговинска организација (енгл. WTO), Организација за економску сарадњу и развој (енгл. OECD), сестринске финансијске институције Уједињених нација – Међународни монетарни фонд и Светска банка (енгл. IMF, IBRD),

4. Ракић М. Б. (1997). *Хармонизација југословенског права са правом европске уније*. Београд: Библиотека: Србија – Правна држава, бр. 17. Правни факултет универзитета у Београду.

Иницијатива реформе трговачког законодавства

Сједињене америчке државе (САД), као једина прецизно речено не преостала него израсла више него снажна супер-сила у војном, политичком и економском погледу су у стању да намећу глобални дневни ред, дискусију и закључке. Глобална агенда је свакако снажно војно, политичко и економско присуство на свим континентима и регионима, а вероватно на крају лествице јесу изражени национални интереси утицаја на мале земље у транзицији, такозване бивше социјалистичке привреде у Европи. Ипак, велики располажу и великом снагом, у конкретном случају *снагом институционалног утицаја*, те је један од примарних интереса Америке да принципи њиховог трговачког права постану глобални светски стандарди.⁶⁾

Тржишна привреда и законодавство. Прелазак на тржишну привреду подразумева изградњу институција (државне, правне, економске, друштвене), онога што управо толико недостаје земљама попут наше – јер су то демократске институције цивилног друштва. Један од стубова тржишне привреде јесу финансијске инвестиције и берзе. Ако игде има неограничен број трансактора који учествују са својим аутономним одлукама то су формалне и неформалне берзе капитала и новца. Кључно је да се омогући слобода уговарања трансакција, уз оштро санкционисање превара и злоупотреба које су области финансијских трансакција знатно веће него у било којој другој привредној активности. Кључни глобални критеријум изградње нове глобализоване регулативе хартија од вредности, берзи, у области банкарства и осигурања јесте у отклањању бројних баријера, чиме се трансакторима креира слободни простор да сарађују са циљем остварења максимизације профита. Америчка *«институционално-правна»* *решијка* толерише мање «аберације» у националним правним системима. Наглашава потребу да привредно-правно законодавство одсликава најзначајније друштвене циљеве, који опет кроз процесе хармонизације и глобализације морају бити значајно усклађени са светским трендовима. У домену трговинских трансакција законодавство свакако

6. Вуме Ј. Р. (2000) *Основни принципи трговачког права*. Prosperity Papers. Washington: United States Information Service. Embassy of the United States. USIA Regional Program Office, Vienna. Такође Америчка асоцијација адвоката-Законска иницијатива у Централној и Источној Европи. ABA CEELI-Central and East Europe Law Initiative. Washington, DC.: ABA Central and East Europe Law Initiative. Winter 1999/2000, Vol. IX, No. 4. Америчка асоцијација адвоката спроводи иницијативу у сарадњи са агенцијом Америчке владе са помоћ (USIAD, AED/Global). У Бугарској у оквиру реформе трговачког законодавства је у фокусу реформа закона о банкрутству. Значајно је да је омогућена широка јавна дебата у оквиру које су судије, законодавци, парламентарни представници могли да размењују мишљења. Наредни сегмент су била питања ликвидације банака, са посебним освртом на могућност формирања националне корпорације за осигурање депозита (Напомена: Под овим не подразумевамо “празну институцију на папиру” то јест “папирног тигра” као што је код нас случај са Савезном агенцијом за санацију банака, већ на праву институцију која функционише). Циљ је да се формира државна административна агенција која ће управљати несолвентним банкама, чиме би се смањио притисак на судски систем.

има мање националних специфичности и условљености, при чему се толеришу само начини остварења фундаменталних циљева, али се циљ не доводи у питање.

Интернационализација је у суштини глобализација

Од средњовековног «*lex mercatoris*» тренд је у трговачком праву ка интернационализацији што се може и треба изједначити са глобализацијом. Растући међународни карактер трговачког права потврђује успех Конвенције Уједињених нација о међународним купопродајним уговорима. Да би се сагледали праве детерминанте и институционални оквир реформе правног и регулаторног оквира у чисто тржишном окружењу, потребно је одредити критеријуме спровођења успешних законских реформи.

Тржишна привреда—кључни критеријум регулаторних реформи

Основни концепт неолиберализма јесте тржишна привреда као идеал и кључни критеријум. Стога је потребно и национални законодавни систем, бар у домену који се тиче регулативе у области финансија, прецизно у домену банкарства, берзи и хартија од вредности прилагодити овом стандарду. Кључно је да појединачни инвеститор и трансактор има потпуну слободу да следи сопствене интересе са циљем да максимизира своју позицију богатства на дуги рок. Стога инвеститор улаже у хартије од вредности, ступа у трансакције са циљем да му то донесе конкретну материјалну корист, што предметни закон попут закона о хартијама од вредности, о берзама и берзанским посредницима, инвестиционим фондовима и са њима повезана регулатива треба да буде усмерена да опслужује наведени циљ. Обе стране у трансакцијама са хартијама од вредности теже да остваре добит, што чини кључним концепт «*безбедних трансакција*» и трговања «*у доброј вери и намери*». ⁷⁾ Професор Петер Барне у оквиру предлога реформе националних законодавстава указује на базичне принципе у области трговачког права, истичући следеће. ⁸⁾

- Слободу уговарања
- Заштиту разумних очекивања
- Спречавање превара и злоупотреба
- Смањење трошкове размене.

Креирање нове законодавне *решијике–мајрице–рама* у области берзи, хартија од вредности и банкарства треба да се ослања на сигнале које емитују трендови глобализације и хармонизације. У том светлу *Једнообразни трговачки законик САД* може бити светла звезда водилца, уз ограду да је прилагођен и израста из веома разуђене америчке институционалне структуре, судске праксе, високо стандардизованих трговачких обичаја и успешне праксе.

7. Видети у Сандић З. Ж. (2000). *Бонитетна емисија хартије од вредности*. Магистарски рад. Београд: Економски факултет у Београду.

8. Вуте Р, *Opus Cit.*, Стр. 2-3.

Практична упутства за реформу привредног законодавства

Лично искуство оличено учешћем у раду експертских група у припреми предлога законских прописа у области рачуноводства, ревизије, хартија од вредности, банкарског пословања, малих и средњих предузећа ме је уверило у следеће. Да је припрема нових закона, да на говоримо о законцима, посао који захтева цивилизацијски ниво нације, не само познавање струке, већ општу културу, мултидисциплинарност, рационални приступ, познавање праксе и сагледавања интеракције предлога новог закона са већ постојећим. Дешава се, а живот је то, који је много богатити од позитивних очекивања и саме теорије, да настају стварне неповољне ситуације, оличене у неспособности «радних група» да спознају чињеницу да се у другом делу републичке или савезне администрације постоји, мења или предлаже неки од закона чији ће нови профил бити битан за спровођење предлога у коме сами учествујете као ко-креатор. Ова чињеница је битна чак и у САД, земљи са највећим институционалним капацитетом у области регулаторних институција и права, јер због ниских плата врхунски стручњаци «беже» из Савезне комисије за хартије од вредности и Система федералних резерви. Америчка државна администрација, Конгресни и Сенатски комитети који регулишу ова питања због тога не само да чине све што је у њиховој моћи да на основу нових прописа повећавају плате у наведеним институцијама, већ кроз пројектно финансирање омогућавају водећим универзитетима и стручњацима из праксе да континуирано доприносе формирању нове регулативе.

Јавност у припреми нових закона и јавна дебата

У припреми, доношењу и спровођењу нових законодавних решења кључно је питање стварне јавности рада надлежних институција у свим фазама—припреми, предлогу, усвајању, примени, изменама у пракси и стављање прописа ван снаге на крају њиховог животног века. Кључни закони попут оних који регулишу хартије од вредности и берзе, банкарство морају бити разматрани уз потпуно учешће јавности, јер су исувише значајна ствар да би били препуштени само уском кругу «посвећених». Борба за демократске процесе и подизање цивилизацијског нивоа нашег друштва не подразумева мање јавности, већ на супрот, увођење стварног концепта јавности рада. Да би нови закони који ће бити предложени били делатни у пракси, потребно је проверити да ли и у којој мери поштују економску логику, да ли се ослањају на практично искуство (то је оно што немамо претерано у области берзи, инвестиција и банкарства), трговачку традицију. То су услови успешне реформе трговачког законодавства. Камен темељац је реафирмација облигационог права и његов развој. Веома комплексни, разуђени и интелектуално високо набијени закони попут америчког о банкротству захтевају бројна знања која садашње генерације наших правника, рачуновођа и менаџера не поседују, па би могли имати одличан закон који нико не разуме, још је мање у стању да га спроводи у свакод-

невној судској пракси. Америчка правна теорија посебно препоручује да се у изради предлога нових закона треба да укључе млађи стручњаци, а да се строго треба водити рачуна да не буду укључени политичари. У суштини то одражава став америчке администрације да се политичка власт мења, али државна администрација остаје аполитична, тако да се у Систему федералних резерви правници и економисти не именују на бази политичке припадности већ на основу стручности. Тиме са променом политичке власти нема аутоматске потребе и нужности за променом водећих стручњака и руководиоца у јавној управи, што иначе карактерише неразвијене земље попут нас и што ће још дуго бити пракса а и објективна потреба. У припреми предлога нових закона о хартијама од вредности, берзама, банкама и сличним обавеза је предлагача и његовог тима стручњака да:⁹⁾

- Нови прописи не смеју бити у интересу лоби или неке друге привилеговане групе, а на штету јавног интереса (веома битни концепти заштите апстрактног и конкретног јавног интереса, искључења конфликта интереса код високих државних службеника и сл.),

- Тим стручњака који припрема нове законе не сме апстрактно да се односи према основним претпоставкама трговинског права (Уколико су предлози у супротности са постојећим законима у овој области, а на то указује струка, те се одредбе имају прилагодити постојећем оквирном законодавству и судској пракси).

- Саветују са заинтересованим круговима (оне институције и учеснике које закон регулише, професионалне асоцијације и стручњаци-правници, судије, менаџери, рачуновође)

- Пре усвајања мора омогућити широка јавна расправа о сваком предлогу.

- Користи саветодавна помоћ страних правника и институција, које поседују адекватне и ефикасне законе у овој области.

- Обучавају домаћи правници да примењују ове прописе, али уз указивање на дугорочни временски хоризонт институционалних аспеката примене.

- Поштује локално право, традиција, култура, цивилизацијске норме.

- Користе одговарајући модели закона.

- Због тога што смо најтешње повезани са ЕУ (регионално, политички, привредно), оријентација ка хармонизацији прописа са националним и наднационалним у овој области је добра. Остварује се начело континуитета, јер се на тај начин успостављамо делимично прекинуте трговинске и правне везе, уз уважавање специфичних околности у којима се налази наша земља.

Задатак законодавне реформе у области инвестиција и банака подразумева да се складно уклапају у постојећи правни систем посебно у привредно-правну регулативу, јер се тиме стварају прописи који олакшавају пословање берзи, финансијске инвестиције и банкарске операције.

За јавну расправу је битно да не буде тип *«унајред уговорене борбе»* у карате спорту позната као ипон-кумите. Морала би бити таква да предлагачи закона не

9. Вуме Р., *Opus Cit.*, Стр. 9.

могу утицати на структуру учесника, јер би тиме онемогућили јавност у раду. Могућ аргумент законодавца би се могао кретати истицањем предности институција савезних савета (правни, економски и други). Одговор је да амерички приступ не дезавуише савете. Савети могу и треба да обаве свој део посла, али јавна расправа је јавна расправа и то је почетак и крај приче. У јавној расправи може учествовати сваки заинтересовани па и стручњак који поседује несумњиву компетентност и углед у наведеној области (велики број признатих радова и монографија). Иначе, у јавним расправама у свету чак и водећи стручњаци попут више него угледног професора финансија господина Самерса, до недавно министра финансија САД, имају осећај скромности када се појављују раме уз раме уз такве бардове попут професора Алана Гринспена, иначе Председника америчког система федералних резерви. Вођени аналогijом, ниво расправа, стручност, компетентност, јавност, кредибилитет се не остварује бомбастим изјавама на конференциjама за штампу него научним истраживањима, објављивањем радова и чињењем које је од користи држави. Базични критеријум јесте да је свако проверив и мора проћи тест јавности у раду, посебно државна администрациjа јер су их гласачи бирали само под тим условима, без обзира шта ко мисли или верује.

Званично прихватање хармонизације националног законодавства са европским стандардима

Официјелна платформа Владе СР Југославије и Владе Републике Србије, као и најшире политичке и стручне јавности, мада не и целог друштва, јесте потреба за реформама законодавства и правосуђа према европским стандардима.¹⁰⁾ Званично прихватање реформе законодавства подразумева усаглашавање са стандардима европског законодавства, при чему ће у фокусу политичке јавности бити људска права, права мањина, сарадња са Хашким трибуналом, док су за нашу струку битни закони у области привредног права, финансија и банкарства, јер ће од њих битно зависити опстанак и просперитет привреде и друштва.

Предлози покретања иницијативе интегралне регулаторне реформе

Глобализација-пут ка интегралним регулаторним реформама. Најутицајнија светска институција која се бави питањима економског развоја је ОЕСД из Париза. Крајем 2000. покренула је заједнички пројекат сарадње у области регулаторних реформи са Азијско пацифичким економским саветом—АРЕС. Циљ регулаторне реформе је остварење одрживог привредног раста без инфлације на глобалном нивоу.¹¹⁾ Основни циљ је да се унапреди појединачна и колективна примена принципа АРЕС-а и ОЕСД-а кроз изградњу националног капацитета квалитетног регу-

10. *Реформа законодавства и правосуђа према европским стандардима*. Београд: Данас, субота-недеља, 31. март-1. април, 2001, стр. 2.

лисања. Наглашавамо да је и наш јавни национални циљ и интерес управо изградња националног капацитета квалитетног привредног регулисања у тржишном окружењу. Док у наведеној групацији реформе имају циљ да смање превелики терет непотребног и претераног регулисања, тиме и сниже трошкове, код нас је случај да је непотребно регулисано оно што не функционише, а оно што се у привреди дешава често није добро или није уопште регулисано. Стога регулаторна реформа подразумева стављање ван снаге оних закона и привредно-правних прописа који одишу духом старих времена (приватизација, рачуноводство, банкарство, стечај, делимично ревизија, и сл.), уз проверу степена хармонизације постојећих кључних привредно системских закона са прописима ЕУ и стандардима ОЕСД. За оне законе који су релативно високо хармонизовани потребно је само изменити, допунити, искључити и укључити оне нове чланове који су основ за скоро потпуну хармонизацију. Код предлога закона (на пример: закон о хартијама од вредности, о берзама, о банкарству) потребно је сагледати њихов степен усклађености са прописима ЕУ и ОЕСД, уз анализу и оцену уклапања у постојећи правни систем и новоформирану који ће бити производ процеса законодавне реформе.

Тиме би се избегла могућа грешка да се интегрално преузимају преводи закона (могуће питање избора-зашто словеначки а не хрватски, а можда и немачки изворни текст), при чему се анализира њихова усклађеност са националним законодавством. То је управо замка која прети неискусним предлагачима, а у коју је аутор упадао уверен да је могуће променити све, одмах и без чекања, када је био погрешно уверен да је добар превод решење за сва зла овог света. Искуство нас учи, да што смо више уверени у исправност и безгрешност својих ставова, који градуирано прерастају у убеђења, а са убеђењима се не може и не треба полемисати, што је најчешће директан пут за интелектуалну херметичног и бесплодност.

Реформисана регулатива треба бити боља, јефтинија и ефикаснија. Либерализација инвестиционог и банкарског законодавства побољшава националне и међународне токове трговине, новца, капитала и инвестиција, чиме се остварује одржив привредни раст и просперитет националне привреде. Са настанком високо глобализоване и интегрисане светске привреде, растуће конкуренције и електронске трговине, националне баријере и законодавства губе значај који су имале у концептуалном интелектуалном систему мисли о суверенитету из просвећеног апсолутизма XIX века. Само ефикасна национална тржишта новца, капитала и сировина, која су динамична, имају функцију посматрано кроз комплементарне аспекте (економски, заштита националних интереса). Уколико тржишта нису интегрисана у систем европских и светских берзи неће ни настати, а камоли опстати, па неће имати ни шта претерано да се регулише. Могућа дилема јесте—регулишите *се сами да вас не би ми регулисали*, што је увек тежи, болнији и ризичнији потез. Регулаторна реформа треба да снижава баријере уласка иностраних инвеститора, да

11. *APEC-OECD Co-operative Initiative on Regulatory Reform*, Paris: OECD, June and 12-13 November, 2000. као и *Foundations for Sustainable Growth: Progress and Challenges in Regulatory Reform*. Singapore: APEC-OECD, 21-22 February, 2001.

покаже висок институционални капацитет државе да спроводи регулаторно право. То је једини начин заштите националних интереса од екстерних шокова, уз снижавање ризика економске кризе.

Квалитет регулаторних реформи

Савремени концепт регулаторне реформе подразумева *“регулаторни квалитет”* као израз степена изградње конкурентних берзи и проактивну улогу добре владе и државне администрације у успостављању ефикасне, тржишно оријентисане регулативе, режима конкурентности и институција, као социјалних политика, што све заједно пружа нацији висок ниво правне заштите. Отуда је регулаторне реформа прави вид заштите националних интереса. На националном нивоу је потребно изграђивати институционални капацитет који одговара нашим привредним условима.

Закључак

Одлука наше земље да трансформише привреду и усмери је на тржишне институције и механизме подразумева предлагање, усвајање и примену новог сета закона у области инвестиција (берзе, хартије од вредности) и банкарства. Такви закони треба да олакшају финансијске инвестиције и банкарске трансакције у функцији максимизације профита и богатства трансактора на дуги рок. То пре свега подразумева креирање савременог законодавства које ће бити довољно либерално да не гуши предузетничке и друге слободе, да олакша улагање новца и капитала, повећа понуде и квалитет банкарских услуга. У суштини високо специјализовано и веома разуђено законодавство инвестиција и банака треба да смањује тешкоће у инвестирању у хартије од вредности и у банкарском пословању, од којих многе још и не сагледавамо јер практично да берзанског и ванберзанског промета нема, банкарски послови су сведени на рудиментарне форме (депозити и платни промет грађана, краткорочни зајмови бизнисима).

Нови прописи треба да одсликавају оквире које доноси глобализација и хармонизација, уз прецизна тумачења која намећу потребе очувања националних интереса, а шта су то интереси одређује политички консензус у држави. Задатак права је да тако одређене интересе штити. Тиме би инвестициони трансактори и учесници у банкарским пословима били у позицији да схвате у потпуности стварне економске предности и недостатке сваког датог посла, што је основна улога закона. Процес прилагођавања националног правног система тржишној логици и институцијама је дуг, неизванан и ризичан, јер се мора водити рачуна да национални правни систем у великој мери повратно утиче на привреду. Права мера у заштити националних интереса јесте изградња *«националног регулаторног квалитета и капацитета»*, способности националног правног, економског и друштвеног система да се сами организују, складно се уклапајући у регионалне токове хармони-

зације и светске токове глобализације. То је једна од малог броја ствари у животу коју не може тако добро, искрено и без резерве нико друго да учини осим нас самих, под условом да поседујемо свест о томе и да располажемо са таквим емоционалним и институционалним потребама.

Одабране референце

- Goldber S. (2000) *Јавности рада државне управе*. Freedom Papers 6. Washington: United States Information Service. Embassy of the United States. USIA Regional Program Office, Vienna.
- Kennedy B. (2000) *Доношење закона и објављивање правних информација у демократском друштву*. Washington: Freedom Papers 7. United States Information Service. Embassy of the United States. USIA Regional Program Office, Vienna.
- Љутић Б.Ж. (1999). *Инвестиције. Основе берзанског и банкарског пословања*. 2 измењено и допуњено издање. Београд: Магистар бизнис администрације – MBA Press
- OECD (1997) *Report to Ministers on Regulatory Reform, Thematic Sectoral Studies*, (2 vols). Paris: OECD
- OECD (1997) *Report to Ministers on Regulatory Reform*. Paris: OECD
- OECD (2000) *Regulatory Reform in Denmark*. Paris: OECD
- Васиљевић М. (1996) *Коментар Закона о предузећима*. Београд: Удружење правника у привреди
- Васиљевић М. (1999) *Привредна друштва-домаће и ујоредно право*. Београд: Удружење правника у привреди